

Buro de Brug Rapporten

Archeologisch Bureauonderzoek en
gespecificeerde archeologische verwachting.
Austerlitz Dorpsplan noordrand, gemeente Zeist
B11-108

Inhoudsopgave:

Samenvatting	3
Administratieve gegevens	4
1. Inleiding	5
1.1. Algemeen	5
1.2. Onderzoeksmethode	5
2. Bureauonderzoek en archeologische verwachting	6
2.1. Bureauonderzoek	6
2.2. Geologie, geomorfologie en bodemopbouw	6
2.3. Archeologische waarden	7
2.4. Versturende bodemingrepen in het verleden en in de toekomst	8
2.5. Archeologische verwachting	8
3. Conclusies en aanbevelingen	10
3.1. Conclusie	10
3.2. Aanbeveling	
4. Geraadpleegde literatuur	11
4.1. Digitale bronnen	11
4.2. Literatuur	11
Afbeeldingen	12
Bijlagen	21

Samenvatting

Buro de Brug heeft in opdracht van de Milieudienst Zuidoost Utrecht, namens de gemeente Zeist, een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied "Austerlitz Dorpsplan- noordrand". Dit bureauonderzoek heeft tot doel een gedetailleerde en gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor alle archeologische perioden binnen het plangebied. De aanleiding van het onderzoek is de geplande nieuwbouw in het plangebied dat een oppervlakte van ca. 5 ha bedraagt. Er zijn GIS-bestanden meegeleverd waarop de gespecificeerde verwachting in het plangebied in kaart is gebracht. Hierbij is ook aangegeven welke gebieden verstoord zijn.

Volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit de prehistorie en een hoge verwachting voor resten uit de Nieuwe Tijd; het Franse Kamp. Voor de overige periode is geen archeologische verwachting opgesteld op deze beleidskaart. Het gebied was onbewoond tot de komst van Lodewijk Bonaparte, maar mogelijk verwijzen de oude ontginningsgronden, die in de omgeving zijn aangetroffen, op de aanwezigheid van oude akkers. Voor de periode vanaf de IJzertijd tot de Nieuwe Tijd geldt daarom, op basis van dit bureauonderzoek een middelhoge verwachting.

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt de middelhoge verwachting voor het aantreffen van resten uit de prehistorie binnen het plangebied gehandhaafd. Het plangebied is gelegen aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug waar in de omgeving verschillende grafheuvels uit de vroege prehistorie bekend zijn en akkervelden uit de IJzertijd (zo genoemde Celtic Fields). De hoge verwachting die geldt voor het aantreffen van archeologische resten van het voormalige Franse Kamp, blijft eveneens gehandhaafd. Er is, op de huidige bebouwing na, geen sprake van verstoring in het plangebied. Het plangebied ligt volgens de historische kaart van Generaal Marmont uit 1804, geheel binnen de bebouwing van het Franse Kamp. De grens van het Franse Kamp loopt volgens deze kaart door het zuiden van het plangebied.

Voor het gehele plangebied wordt een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven aanbevolen om de aard van de archeologische resten in kaart te brengen en in het bijzonder te onderzoeken of de resten van het Franse Kamp behoudenswaardig zijn. Daarbij moet ook worden onderzocht of en in welke delen van het plangebied behoud 'in situ' te realiseren is. Volgens de KNA Leidraad Inventariserend Onderzoek Versie 3.2. wordt bij een vindplaats met alleen sporen, geadviseerd de proefsleuven aan te leggen in het 'stippellijn patroon A3'. De proefsleuven zijn daarbij 4meter breed en 15meter lang. In totaal zal hiermee een patroon worden aangelegd met 6% dekkinggraad. Het is in eerste instantie aan te raden de proefsleuven aan te leggen op de plaats waar de wegcunetten zullen worden aangelegd. In het zuiden van het plangebied zal een aantal woningen blijven staan. De school die er staat, zal worden uitgebreid. Ook hier is een proefsleuf aan te raden. Het oosten en noorden van het plangebied is nu onbebouwd. Daar zullen nieuwe woningen komen. Hier dienen proefsleuven inzicht te geven in de aard, datering en waardering van de eventueel aanwezige sporen.

Er is door Buro de Brug een standaard Programma van Eisen (PvE) opgesteld voor de uitvoering van proefsleuven op de locatie van het Franse Kamp. Op basis van dit PvE zijn een aantal aanvullende onderzoeksvragen geformuleerd die kunnen worden meegenomen in het vervolgonderzoek. De onderzoeksvragen zijn erop gericht inzicht te krijgen in de aard van de resten van het Franse Kamp. Er wordt geadviseerd voorafgaand aan de werkzaamheden metaaldetectieonderzoek en systematische veldverkenning in het plangebied uit te laten voeren om eventuele ruimtelijke verspreiding van *mobilia*, die kunnen wijzen op activiteitenzones binnen het kamp, te identificeren. Hierbij valt te denken aan het vooraf ploegen van bepaalde terreindelen om de trefkans op vondsten te vergroten.

Administratieve gegevens

Projectnaam	Plangebied Austerlitz Dorpsplan-noordrand, gemeente Zeist
Opdrachtgever	Milieudienst Zuidoost-Utrecht
Adres	postbus 461, 3700 AL, Zeist,
Contactpersoon, tel.	P.C. de Boer p.deboer@milieudienstzou.nl 030 69 99 562,
Uitvoerder/Projectleider	Buro de Brug b.v. Drs. J.W. Oudhof
Bureauonderzoek	M.E. Lobbes, MA P.M.M. Hermans
Projectcode Buro de Brug	B11-108
Bevoegd gezag	Gemeente Zeist: dhr. P. de Wit. Deskundige namens het bevoegd gezag: P.C. de Boer, Milieudienst Zuidoost-Utrecht
Documentatie	Buro de Brug Rapport B11-108
Provincie	Utrecht
Locatie/toponiem	Austerlitz, Dorpsplan Austerlitz- noordrand, Franse Kamp, gemeente Zeist
Kaartbladnummer (topo 1:25.000)	32D
RD-coördinaten van het plangebied	NW:150231; 454838 NO: 150438; 454696 ZO: 150309; 454502 ZW: 150039; 454546
Onderzoeksmeldingsnummer¹	48114
Oppervlakte plangebied	Circa 5.ha.
Diepte bodemingrepen	Diepteverstoring nog onbekend
Huidig grondgebruik	Braakliggend terrein, paardenweide, deels bebouwd
Geplande ingreep	Nieuwbouw woningen
Datum	09 september 2011
Status	Definitief

¹ Landelijk onderzoekmeldingsnummer dat door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE/ARCHIS) moet worden aangevraagd bij aanvang archeologisch onderzoek.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

Buro de Brug bv heeft in opdracht van de Milieudienst Zuidoost-Utrecht, namens de gemeente Zeist, een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied "Austerlitz Dorpsplan - noordrand", gelegen langs de zuidwestzijde van de Kamperlinie te Austerlitz. Dit bureauonderzoek heeft tot doel een gedetailleerde en gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor alle archeologische perioden binnen het plangebied. Bij het opstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied worden eventuele eerdere verstoringen en vervuilingen binnen het plangebied in kaart gebracht. Hierdoor kan in delen van het plangebied de hoge archeologische verwachting, mogelijk neerwaarts worden bijgesteld.

De aanleiding van het onderzoek is de geplande nieuwbouw in het plangebied met een oppervlakte van ca. 5 ha. De gemeente Zeist is van plan aan de noordrand van Austerlitz gefaseerd woningbouw te realiseren (zie afb.1). De huidige bouwplannen gelden als principeplan. De bouwplannen kunnen mogelijk op basis van de resultaten uit dit bureauonderzoek, nog worden aangepast.

Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Kamperlinie en bos. Aan de oostzijde loopt het door tot tegen de bestaande bebouwingslijn. De zuidelijke begrenzing volgt de lijn Hubertweg, Weideweg en Schooldwarsweg. Aan westzijde begrenst de Schoolweg het plangebied.

Het plangebied is aan de noord- en oostkant geheel onbebouwd. In dit deel van het plangebied heeft, voor zover bekend bij de gemeente, geen eerdere bebouwing bestaan met uitzondering van enkele houten schuurtjes. Langs de schoolweg en ten noorden van de Weideweg is een deel bebouwd met woningen. Deze bebouwing zal in de nieuwbouwplannen worden ingepast. Ten zuiden van de Weideweg (in de zuidwesthoek van het plangebied) staat een aantal woningen en een school. De school zal worden uitgebouwd.

De nieuwbouw zal worden gerealiseerd in een gebied dat volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart een hoge archeologische verwachting heeft voor het aantreffen van resten van het Franse Kamp. Het Franse Kamp werd in 1804 ingericht als legerkamp in opdracht van Lodewijk Bonaparte, broer van Napoleon, die hem tot koning van Holland benoemde. Het Franse Kamp is het grootste militaire kampement dat Nederland bezit uit de Napoleontische Tijd en vormt samen met de Pyramide van Austerlitz een uniek ensemble. Het Franse Kamp omvat de eerste fase uit de 200 jaar oude militaire geschiedenis van de Utrechtse Heuvelrug en biedt de mogelijkheid om een breder inzicht te krijgen in de vroegste ontwikkeling van de nederzetting Austerlitz. Het plangebied bevindt zich voor een groot deel op de locatie van deze voormalige kamplinie.

Voor resten uit de Prehistorie geldt in het plangebied een middelhoge verwachting. Voor de overige archeologische periodes geldt in de gemeentelijke archeologische beleidskaart geen verwachting in kaart gebracht. Volgens het gemeentelijk beleid dient er vanwege de hoge verwachting m.b.t. het Franse Kamp archeologisch (voor)onderzoek te worden uitgevoerd in het plangebied. De eerste fase van het onderzoek wordt ingevuld middels het voorliggende bureauonderzoek.

1.2. Onderzoeksmethode²

Het bureauonderzoek voor het plangebied "Dorpsplan Austerlitz - noordrand" is erop gericht om - op basis van bestaande landschappelijke, archeologische en historische bronnen - inzicht te krijgen in de bekende en te verwachten archeologische waarden. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerd verwachtingsmodel en een gespecificeerde verwachtingskaart van het plangebied.

In dit bureauonderzoek wordt gekeken of, op basis van eerdere grondroerende activiteiten, deze verwachting voor het gehele plangebied geldt. De nadruk zal liggen op het in kaart brengen van eerdere grondroerende activiteiten in het plangebied. Er is een inventarisatie gemaakt van eerdere ingrepen binnen

² Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2) en gemeentelijke eisen.

de grenzen van het plangebied zoals oudere bebouwing en kabels, leidingen en putten die mogelijk door het gebied lopen. Tevens is er gekeken naar eerder onderzoek dat is uitgevoerd op het gebied van bodemverontreiniging. Hiervoor is het historisch bouwarchief van de gemeente Zeist geraadpleegd, is de KLIC-melding voor het gebied bekeken en is er contact opgenomen met de plaatselijke amateurarcheologen, in het bijzonder de heer Loenen ('de dorpshistoricus' genoemd). Tot slot is er ook een bezoek gebracht aan het plangebied en is de actuele inrichting van het gebied met behulp van fotografie in kaart gebracht.

De gespecificeerde verwachting, die op basis van dit bureauonderzoek wordt opgesteld, is in kaart gebracht in een GIS-bestand (MapInfo). Aan dit GIS-bestand is het plangebied met de huidige bouwplannen toegevoegd, evenals de kaart van Marmont, waarop de inrichting van het voormalige Franse Kamp is verbeeld. Tot slot is een dorpsplattegrond met de verstoringen die hebben plaatsgevonden in hetzelfde bestand opgenomen. Voordat dit bureauonderzoek definitief werd gemaakt, heeft overleg plaatsgevonden met de regio-archeoloog Peter de Boer over de conclusie en aanbevelingen.

2. Bureauonderzoek en archeologische verwachting

2.1. Bureauonderzoek

De ontstaansgeschiedenis van het dorp Austerlitz, op de zuidwest flank van de Utrechtse Heuvelrug, gaat terug tot de periode tussen 1795 en 1813, waarin Nederland door Franse troepen werd bezet. Eind 1803 werd A.F.L.V. de Marmont benoemd tot opperbevelhebber van het Frans-Bataafs leger van 22.000 man (voor een in voorbereiding zijnde invasie in Engeland) en 14.000 man bezettingstroepen. Hij bracht zijn soldaten samen in een legerkamp in Zeist. Iedere dag werden militaire oefeningen gehouden. De manoeuvres die op de zondagen gehouden werden, trokken duizenden toeschouwers uit alle delen van het land. Het legerkamp trok ook veel leveranciers en venters van etenswaren, dranken en andere levensbenodigdheden aan. Hun winkels werden in houten en stenen gebouwen ondergebracht. Behalve het legerkamp stichtte Marmont een dorp dat aanvankelijk Napoleon genaamd was, maar in 1806 bij Koninklijk decreet de naam Austerlitz kreeg. Na het vertrek van Marmont in 1805 werd het kamp opgebroken. Austerlitz blijft lange tijd een dorp waar de inwoners in grote armoede leven.³ Het toponiem Franse Kamp is echter een begrip gebleven in Austerlitz. Vandaag de dag telt Austerlitz ongeveer 1500 inwoners en is gelegen in de gemeente Zeist. Het plangebied ligt in de zone waar zich resten van het legerkamp bevinden.

Van het legerkamp en de verdere ruimtelijke inrichting zijn in het gebied nog diverse cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken zichtbaar in de vorm van straatpatronen, grondwerken en bebouwing. Veel toponiemen rond Austerlitz herinneren nog aan deze Napoleontische tijd. Het Franse Kamp bestrijkt een oppervlakte van ca 3000 x 800 meter. In totaal kunnen over een oppervlakte van ca 800 ha sporen en fenomenen van dit kamp aangetroffen worden. Het plangebied Austerlitz Dorpsplan- noordrand, neemt daarbinnen een oppervlakte in van ca. 5 ha.

2.2. Geologie, geomorfologie en bodemopbouw

Bron	Informatie
Geologie ⁴	Niet gekarteerd
Geomorfologie ⁵	Smeltwaterwaaier (5G1), noordhoek een ondiep dal 2R3, zuiddeel niet gekarteerd.
Bodemkunde ⁶	kamppodzolgrond (cHd21g), grondwatertrap VI

Het plangebied bevindt zich aan de zuidelijke voet van de Utrechtse Heuvelrug. Deze stuwwal is ontstaan in het Saalien. Tijdens perioden waarin sneeuw en ijs afsmelten konden grote rivieren ontstaan die meegevoerd materiaal (zand en grind) in een waaier afzette aan de voet van de stuwwal. Op deze smeltwaterwaaier (ook wel 'sandr') bevindt zich het dorp Austerlitz. Van het plangebied bestaat geen

³ http://www.zeist.nl/Over_de_Gemeente_Zeist/Dorpen_en_wijken/Austerlitz

⁴ TNO-NITG, 2005; www.dinoloket.nl.

⁵ Stichting voor Bodemkartering 1982.

⁶ Stichting voor Bodemkartering 1966.

geologische kaart in de serie 1:50.000. In het algemeen worden smeltwaterafzettingen gerekend tot de Formatie van Drenthe, en in het bijzonder tot het Laagpakket van Schaarsbergen. Sinds het ontstaan van de afzettingen hebben zich bodems kunnen vormen. In het plangebied zijn dit voornamelijk kamppodzolgronden. Omdat de bodem bestaat uit afzettingen van stromend water is het aannemelijk dat zich in het materiaal relatief veel grof sediment bevindt. Dit wordt bevestigd door de bodemkaart die aangeeft dat zich grind en/of grof zand bevindt in de ondergrond, (beginnend tussen 40 en 120 cm diepte). Kamppodzolgronden hebben – in tegenstelling tot bijvoorbeeld haarpodzolgronden – een matig dikke humeuze bovengrond (30 – 50 cm dik) en worden geïnterpreteerd als oude ontginningsgronden.

Nabij Austerlitz is er volgens de bijlage bij de bodemkaart sprake van een homogene donkergrijze bovengrond van 35 á 45 cm dik, matig humeus, leemarm en fijn zandig. Hieronder bevindt zich meestal een zwarte tot donker bruine vaste inspoelingslaag (Bh horizont), die snel overgaat in geelbruin leemarm matig fijn zand. Tijdens het proefsleuvenonderzoek langs de Gramserweg/Oude Postweg is het bodemprofiel beschreven. Daarin is een kamppodzolgrond aangetroffen in de vorm van 40cm opgebrachte humeuze bovengrond met daaronder een 10cm dikke uitspoelings- of E-horizont en daaronder een harde humus-inspoelings of B-horizont met veel mangaan. Daaronder is een lichtbruine ijzerinspoelings- of Bs-horizont en een BC-horizont aangetroffen op het gele zand vermengt met grind.⁷ Een dergelijke bodemopbouw wordt binnen het plangebied Austerlitz Dorpsplan -noordrand ook verwacht.

2.3. Archeologische waarden

Binnen een straal van 1 km rond het plangebied is een viertal waarnemingen gedaan (zie afb. 2). Langs de Traayweg, ongeveer 800 meter ten oosten van het plangebied, is een waarneming gedaan van een terrein met sporen van een prehistorische grafheuvel. Dit terrein van 1.942 m² heeft een monumentenstatus gekregen (monumentnummer 11775). De grafheuvel is waargenomen tijdens een inventarisatie van de voormalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (nu de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), waarna de waarneming is bevestigd op basis van een booronderzoek van de AWN-Utrecht in 1996. De typologie en datering van de grafheuvel is onbekend. Op basis van deze gegevens is de middelhoge verwachting op de gemeentelijke archeologische beleidskaart vastgesteld voor het aantreffen van resten uit de prehistorie.

Er zijn in Archis geen aanwijzingen dat er archeologische resten uit andere archeologische periodes in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente is het gebied tussen de IJzertijd en de Nieuwe Tijd, onbewoond. Het gebied werd toen gekenmerkt door heidevelden. Vanaf de 18de eeuw zijn, op initiatief van landgoed- en andere grootgrondbezitters, op deze heideterreinen bossen aangelegd. De bodemkaart geeft aan dat er sprake is van een matig dikke humeuze bovengrond die wordt geïnterpreteerd als een oude ontginningsgrond (zie boven). Dit duidt op de aanwezigheid van oude akkers. Er is in deze periode dus mogelijk wel activiteit in het gebied geweest. Binnen het plangebied kunnen mogelijk karrensporen aanwezig zijn, schaapskooien of sporen van erfafscheiding.

Pas met de komst van de troepen van Lodewijk Napoleon in de vroege 19de eeuw vond er bebouwing plaats en werd het gebied actief in gebruik genomen voor het Franse Kamp. De overige drie waarnemingen in de omgeving van het plangebied, die in Archis staan vermeld, zijn hiermee in verband te brengen. Ten zuidoosten en ten noordwesten van het plangebied zijn twee verdedigingswerken bekend (waarnemingen 43221 en 48655). De laatst bekende waarneming in de directe omgeving van het plangebied is gedaan tijdens het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door het ADC, langs de Gramserweg/Oude postweg, op circa 300 meter ten zuidoosten van het plangebied (onderzoeksmeldingsnummer 18224).⁸ Op basis van het voorafgaande bureauonderzoek was het gebied een hoge verwachting toegekend. Tijdens het veldonderzoek werden echter weinig archeologische sporen aangetroffen. Enkele vondsten - zoals een tinnen lepel en Nieuwe Tijd aardewerk - waren in verband te brengen met het kamp. Het spoor waaruit de vondsten kwamen bleek echter verstoord. De conclusie luidde: "Door de mate van ontbreken van duidelijke dateerbare sporen en de mate van verstoring in het plangebied moet de informatiewaarde van de aangetroffen sporen als laag worden aangemerkt".⁹

⁷ Eimermann 2007, 17.

⁸ Eimermann 2007.

⁹ Eimermann 2007, 38.

2.4. *Verstorende bodemingrepen in het verleden en in de toekomst*

Voor het inventariseren van de verstorende bodemingrepen in het verleden en heden is het gemeentelijk bouwarchief geraadpleegd. Tevens is de KLIC-meldingenkaart opgevraagd voor informatie over leidingen en rioleringen binnen het plangebied. Met de heer Loenen van de Onderzoekgroep Zandgronden en de heer Koppens van de gemeente Zeist is mondeling contact geweest over het (historisch) gebruik van (de omgeving van) het plangebied. Ook is een veldbezoek uitgevoerd.

Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart is gearceerd weergegeven in welke gebieden volgens de gegevens van STIBOKA verstoring heeft plaatsgevonden. Het plangebied Austerlitz Dorpsplan- noordrand is hierin niet gemarkeerd. Er wordt daarom gesteld dat er tot 1963 geen grondroerende activiteiten in het plangebied hebben plaatsgevonden. Uit het onderzoek in het bouwarchief van de gemeente Zeist is geconcludeerd dat er nauwelijks tot geen sprake is van bodemverstoring door bouwactiviteiten uit het verleden in het noordelijke deel van het plangebied. Het blijft aldaar beperkt tot enkele schuurtjes, een paardenbak en een tennisbaan. Het zuidoostelijke deel van het plangebied is wel grotendeels bebouwd.

Op de zuidrand van dit gebied was in 1841 een school gebouwd. Deze is een aantal malen uitgebreid. De school is in de tweede helft van de 20^e eeuw gesloopt. Hierover is door de heer Loenen gemeld dat het, gelet op de financiële omstandigheden in die periode, aannemelijk is dat de funderingen niet erg diep zijn geweest. De overige gebouwen die in het zuidelijke deel van het plangebied staan, betreffen woningen met kleine schuren. Volgens het huidige ontwerp zullen deze huizen blijven staan en zal er hier geen nieuwbouw plaatsvinden. De bodem zal hier dus niet verder verstoord worden.

Volgens een mondelinge mededeling van de heer G. Koppens van de gemeente Zeist, is het plangebied recentelijk (na WOII) niet in gebruik geweest als akkerbouwgrond. Het is niet bekend of het gebied, dat momenteel de functie van weide heeft, is omgeploegd bij de aanleg ervan. Wanneer dit het geval zou zijn geweest, gaat het om een diepteverstoring tot circa 50cm. Tijdens het veldbezoek is waargenomen dat de grond in het overgrote deel van het plangebied is opgehoogd (zie afb. 3). Dit is tevens duidelijk te zien op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) (zie afb. 4). De gele grond op de afbeelding zijn gelegen op circa 17.50m+NAP. De groene gebieden rondom het plangebied zijn circa 15.75m+NAP. Dat betekent dat de grond met maximaal 1.75meter is opgehoogd.

Door de gemeente Zeist is een KLIC-melding uitgevoerd in het plangebied. Deze is geraadpleegd en daaruit is opgemaakt dat er in het noordelijke deel van het plangebied geen rioleringen, kabels en leidingen aanwezig zijn. In het zuidelijke deel van het plangebied zijn deze wel aanwezig voor de daar gelegen woningen. Deze bevinden zich onder of direct langs de bestaande wegen. Een mogelijke verstoring in het gebied heeft er in het verleden plaatsgevonden. Kort na het verlaten van het Franse Kamp zou een groot deel van het bouw materiaal zijn meegenomen door de inwoners van Austerlitz, voor hergebruik, of publiekelijk zijn verkocht¹⁰. Er is echter nooit met behulp van (archeologisch) onderzoek aangetoond of dit daadwerkelijk op grote schaal is gebeurd of dat mogelijk nog delen van de oude houtbouw in de grond verborgen liggen. Er is in de directe omgeving van het plangebied een groot aantal metaalvondsten gedaan uit de Napoleontische periode. De exacte vindlocatie is niet bekend. Wel kan op basis van het vondstmateriaal een beeld worden gevormd van de archeologische resten van het Franse Kamp die in het gebied verscholen liggen.¹¹

Bij de gemeente is een tweetal Wbb-locaties binnen het plangebied bekend (percelen sectie D, nr. 2083 en 2041). Tevens is er een drietal bodemkundige onderzoeken uitgevoerd¹² waarin, op basis van booronderzoek, werd geconstateerd dat de bodem in een groot deel van het plangebied is vervuild door in gebruik name als 'heimelijke dumpplaatsen van de gemeente'¹³ (zie bijmiddelhogte 1). Het is bij de gemeente en de inwoners van Austerlitz bekend dat een deel van het grondgebied in gebruik is geweest als afvalstortplaats. De exacte ligging hiervan is niet bekend. De gebieden die vervuild zijn, hebben bij weten van de gemeente en de heer Loenen, geen diepteverstoring veroorzaakt. De verstoorde grond is opgeworpen (zie foto's van veldbezoek in bijlage 2).

¹⁰ Eimermann 2007, 11.

¹¹ Zie de website <http://www.richteringblenken.com>

¹² De Bruin/Deuring 2008, Oranjewoud kenmerk 183031; RPS advies 2005, kenmerk RPS/AAB05.0420; Linge Milieu BV 2008, kenmerk 08-2121.

¹³ Mondelinge uitspraak van de heer Loenen.

2.5. Archeologische verwachting

Voor de gemeente Zeist is in 2008 door ADC-Heritage een archeologische verwachtingskaart gemaakt.¹⁴ Volgens deze verwachtingskaart is het plangebied gelegen in een zone met een "Hoge archeologische verwachting voor resten uit begin 19de eeuw (Franse Kamp)" (zie afb. 5).¹⁵ Hierbij is een beleidsadvies opgesteld waarbij de primaire doelstelling is geformuleerd als "Behoud in huidige staat van eventuele resten" (zie afb. 6). Bij plangebieden groter dan 100 m² dienen geen bodemingrepen dieper dan 30 cm onder maaiveld plaats te vinden. Wanneer er bodemverstoring buiten deze gestelde maxima zullen plaatsvinden dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden en dient er gestreefd te worden naar inpassing van de archeologische waarden. Dit beleidsadvies is opgenomen door de gemeente en in de Erfgoedverordening van 2010 vastgelegd.

Binnen het plangebied hebben geen (grote) bodemverstorende activiteiten plaatsgevonden. Daarom blijft de hoge verwachting op het aantreffen van resten van het Franse Kamp gehandhaafd. Op de historische kaart van Marmont is te zien dat in dit gebied verschillende bouwwerken hebben gestaan (zie afb. 7). Daarnaast is door de heer Loenen gewezen op de mogelijke aanwezigheid van waterputten. Deze zijn op de kaart van Marmont met de letter 'O' aangeduid en zijn gelokaliseerd binnen de grenzen van het plangebied (zie afb. 8). Volgens overlevering was het koning Lodewijk Napoleon zelf die, nadat het kamp definitief verlaten was in 1808, gebood dat deze waterputten 'overwulfd' moesten worden bewaard, zodat deze opnieuw in gebruik zouden kunnen worden genomen wanneer het kamp in latere periode opnieuw zou functioneren.

De lineaire begrenzing van het Franse Kamp loopt door het zuidelijke deel van het plangebied heen. Het is niet duidelijk of de begrenzing fysiek in het landschap gemarkeerd is geweest. Mogelijk is het kamp begrensd geweest door een sloot of omwalling. Langs de zuidkant van het kamp zijn een aantal locaties gemarkeerd met de letter 'G' die verwijzen naar de voormalige huisvesting van de bataljonscommandanten. Het proefsleuvenonderzoek dat langs de Gramserweg/Oude Postweg is uitgevoerd, leverde archeologische resten uit de vroege negentiende eeuw op. Dit is een indicatie van de aanwezigheid hiervan.

Specifieke verwachting per periode

Prehistorie

Wat betreft archeologische resten uit de prehistorie gaf de beleidskaart een middelhoge verwachting aan. Deze verwachting blijft op basis van dit bureauonderzoek onveranderd. Er is in de omgeving van het plangebied op een afstand van ca. 800 meter een grafheuvel aangetroffen. Deze grafheuvel heeft een AMK-status. Er zijn geen andere waarnemingen of vondsten uit de prehistorie in de omgeving van het plangebied bekend. Deze grafheuvel is aangetroffen op de hoger gelegen gebieden in de omgeving. Het plangebied ligt langs de zuidelijke voet van de Utrechtse Heuvelrug.

IJzertijd tot en met Middeleeuwen

Het gebied was onbewoond. Het is niet uit te sluiten dat er geen activiteit in het gebied was in deze periode. Het voorkomen van oude ontginningsakkers duidt op agrarisch landgebruik. Binnen het plangebied is, op de huidige bebouwing na, geen sprake van verstoring. De bodem in het plangebied is voor een groot deel opgehoogd. De bodemopbouw zal daaronder mogelijk in tact zijn. Er geldt binnen het plangebied voor resten vanaf de IJzertijd en Middeleeuwen een middelhoge verwachting.

Nieuwe tijd; Franse Kamp

Voor het gehele plangebied gold op basis van de gemeentelijke archeologische beleidskaart een hoge verwachting. Deze verwachting is op basis van dit bureauonderzoek gehandhaafd. In het noordelijke deel van het plangebied heeft volgens de kaart van Marmont bebouwing van het Franse Kamp gestaan. Het gaat hier om de barakken van de soldaten en ten zuiden hiervan een rij waterputten (op de kaart van Marmont aangeduid met de letter 'O'). In dit deel van het plangebied heeft in het verleden geen (grootschalige) bodemverstoring plaatsgevonden. Door het zuidelijke deel van het plangebied liep, volgens de kaart van Marmont, de begrenzing van het kamp. Het is onbekend welke aard deze begrenzing heeft. Mogelijk gaat het om een begrenzing door sloten of een omwalling. Het is niet uit te sluiten dat de begrenzing van een bovengrondse constructie was voorzien. De verstoring binnen het plangebied is beperkt tot de huidige bebouwing.

¹⁴ Botman & Benjamins 2008.

¹⁵ Botman & Benjamins 2008, kaartbijlage 2.

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1. Conclusie

Volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit de prehistorie en een hoge verwachting voor resten uit de Nieuwe Tijd; het Franse Kamp. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek worden deze verwachtingen binnen het plangebied gehandhaafd op uitzondering van de, door bebouwing verstoorte delen. Voor de overige periode geldt op basis van dit bureauonderzoek een middelhoge verwachting omdat de bodem beperkt verstoord is. De bodemopbouw geeft aan dat er sprake is van oude akkerlanden en het gebied mogelijk in gebruik was voor agrarische doeleinden.

3.2. Aanbeveling

Voor het noordelijke deel van het plangebied wordt een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven aanbevolen om de aard van de archeologische resten in kaart te brengen en te onderzoeken of de resten van het Franse Kamp behoudenswaardig zijn. Daarbij moet ook worden onderzocht of behoud in situ realiseerbaar is. Volgens de KNA Leidraad Inventariserend Onderzoek Versie 3.2. wordt bij een vindplaats met alleen sporen, geadviseerd de proefsleuven aan te leggen in het 'stippellijn patroon A3'. De proefsleuven zijn daarbij 4meter breed en 15meter lang. In totaal zal hiermee een patroon worden aangelegd met 6% dekkingsgraad. Er is door Buro de Brug een standaard Programma van Eisen (PvE) opgesteld voor de uitvoering van proefsleuven op de locatie van het Franse Kamp.¹⁶ Het is daarom mogelijk een gespecificeerde aanbeveling te doen en een advies voor aanvulling op dit PvE, zodat de archeologische werkzaamheden zo effectief mogelijk kunnen worden uitgevoerd en de bouw zo min mogelijk wordt gehinderd.

Het is aan te raden de proefsleuven aan te leggen op de plaats waar de wegcunetten zullen worden aangelegd. Hier zal sowieso een sleuf worden aangelegd, waarbij archeologisch onderzoek gecombineerd met de infrastructurele activiteiten plaats kan vinden. Het dekkingspercentage van de proefsleuven dient bij de verwachte aard van de sporen van het Franse Kamp 10% van het plangebied te bedragen. In principe worden de proefsleuven in een stippellijn aangelegd, waarbij de sleuven per raai onderling verspringen. In de KNA leidraad voor Proefsleuvenonderzoek wordt dit patroon met de bijbehorende lengte (20m), breedte (4m) en interval en afstand (40m) proefsleufcategorie B1 genoemd. Hiervan kan worden afgeweken wanneer er eerst proefsleuven worden aangelegd in het geplande wegcunnet. Wanneer er in deze sleuven behoudenswaardige archeologische resten worden aangetroffen, kan in overleg met het bevoegd gezag worden besloten tot een eventuele doorstart naar een opgraving. Daarbij kunnen, daar waar relevant, de archeologische waarden binnen de wegcunetten volledig worden opgegraven. Tevens is het aanbevelingswaardig om voorafgaand aan het bouwrijp maken van het terrein, en mogelijk tijdens dit proces, door middel van systematische veldkartering met een metaaldetector om eventuele ruimtelijke verspreiding van *mobilia*, die kunnen wijzen op activiteitenzones binnen het kamp, te identificeren.

De onderzoeksvragen die in het PvE zijn geformuleerd, kunnen gebruikt worden. Het gaat om de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn in het plangebied behoudenswaardige archeologische resten aanwezig?
- Wat is de exacte aard, omvang en datering van de aangetroffen vindplaats(en)?
- Wat is de diepteligging van het sporenvlak?
- Wat is de gaafheid en conservering van deze vindplaats(en)?
- Wat is de context van de aangetroffen sporen en vondsten?
- Indien het onderzoek geen of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) archeologische fenomenen oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van:
 - aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik,
 - verstoring van antropogene aard,
 - beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen,
 - beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

¹⁶ Oudhof, J.W. & K. Van Dijk 2010: *Het Franse Kamp*. Standaard PvE gemeente Zeist

Op het PvE zou een aanvulling kunnen worden gegeven op de geformuleerde onderzoeksvragen, te weten de vraag naar de herkenbaarheid en aard van de archeologische resten van het Franse Kamp. Met het proefsleuvenonderzoek zou kunnen worden vastgesteld of er daadwerkelijke resten aanwezig zijn en wat de aard van daarvan is. Aanvullende vragen kunnen zijn:

- Wat is de diepteligging van de archeologische sporen?
- Zijn er, zoals volgens de kaart van Marmont aannemelijk is, waterputten aanwezig binnen het plangebied? Zo ja, waarmee zijn deze opgevuld en afgedekt?
- Zijn er sporen van een houtbouw- of steenbouwfase van de barakken aanwezig?
- Zijn er mogelijk sporen van het hergebruiken van de bouwmaterialen, kort na het verlaten van het Franse Kamp, aanwezig, bijvoorbeeld in de vorm van uitbraaksleuven.
- Is de oriëntatie van de barakken overeenkomstig met de barakken zoals aangegeven op de kaart van Marmont of is de kaart mogelijk een grove schets van de werkelijke bebouwing? En aanvullend hierop: Verbeeldt de kaart van Marmont een ideaalbeeld of heeft de indeling van het Franse Kamp er werkelijk zo uitgezien?
- Zijn er archeologische resten te duiden die wijzen op een fysieke begrenzing van het kamp, zo ja, welke?

Tot slot moet men vanwege de milieuwetgeving bij het aanleggen van de proefsleuven rekening te houden met de in de bodem aanwezige verontreiniging. Wanneer hier archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd, dient dit gedaan te worden conform de eisen die de CROW 132 voor werken in vervuilde bodem voorschrijft.

4. Geraadpleegde literatuur

4.1. Digitale bronnen

Archis2.archis.nl

www.sikb.nl ; Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2

www.watwaswaar.nl

www.zeist.nl

www.dinoloket.nl

4.2. Literatuur

- Blijdenstijn, R., 2000: *De Pyramide van Austerlitz. Erkenning voor een Frans gedenkteken*, Utrecht.
- Boer, A. de, 2007: *Austerlitz Gramserweg en Oude Postweg. Een archeologisch Bureauonderzoek* (ADC ArcheoProjecten-rapport 989), Amersfoort.
- Botman, A./M. Benjamins, 2008: *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Zeist* (ADC Heritage Rapport H 023), Amersfoort.
- Dr M. Diepeveen-Jansen, J. Kaarsemaker, 2004: *Publicatiewijzer voor de archeologie*, Amsterdam.
- Eimermann, E., 2007: *Austerlitz, Gramserweg/Oude Postweg, Provincie Utrecht. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven* (ADC ArcheoProjecten-rapport 1078), Amersfoort.
- Fokkens, H. e.a.: 1987: *Op zoek naar Marmont; 10 jaar werkzaam in de boswachterij. 12 ½ jaar in (o.a.) gemeente Zeist. Een kort interim verslag van zoveel jaren werk. In dit geval alleen over het Franse Kamp* (Interim verslag werkgroep zandgrond).

Afbeeldingen

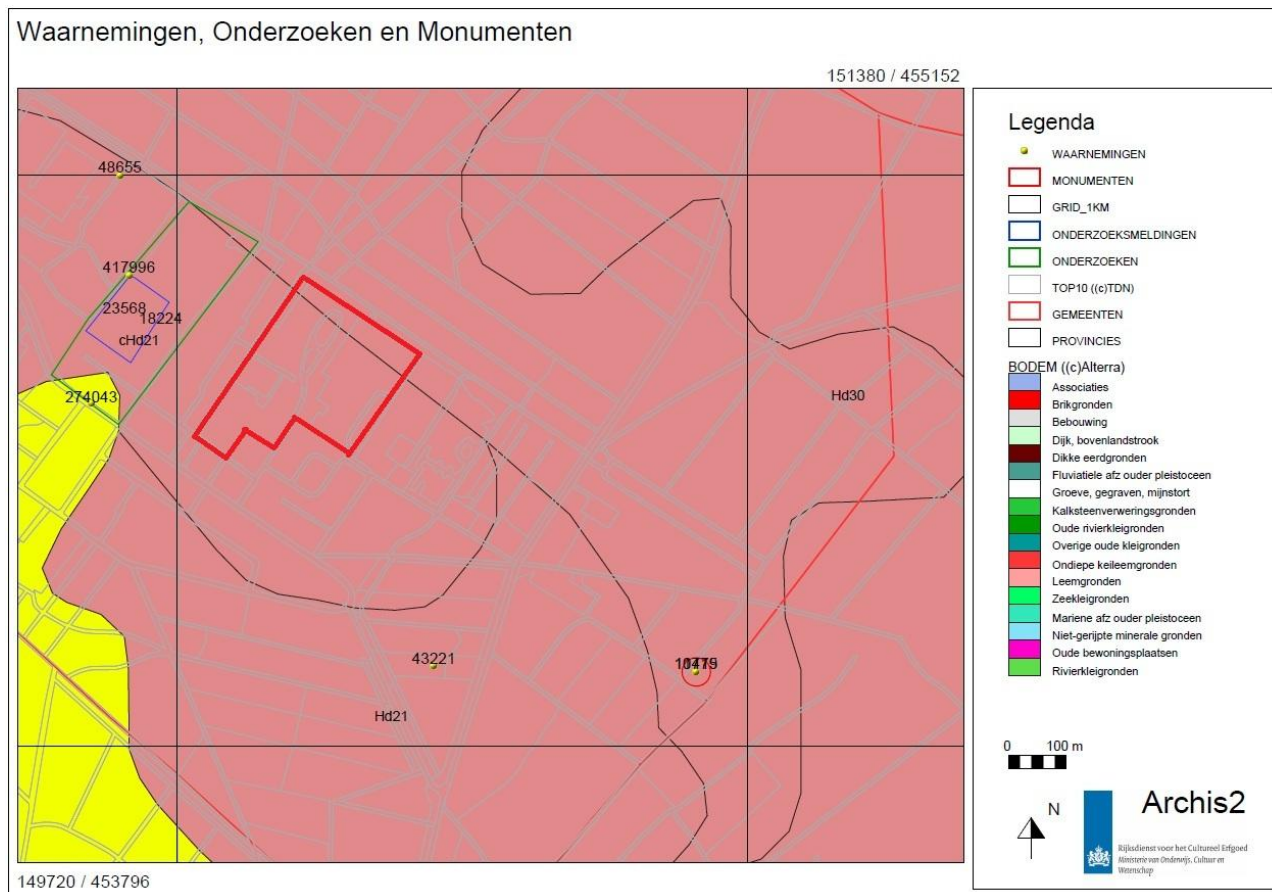
Afbeelding 1.

Op deze kaart is het huidige ontwerp van Dorpsplan Austerlitz- Noordrand, geprojecteerd op de satellietbeelden van google-maps. Bron: www.maps.google.nl

Afbeelding 2.

De bodemkaart met Waarnemingen, onderzoeken, monumenten.
Bron: archis2.archis.nl

Afbeelding 3.

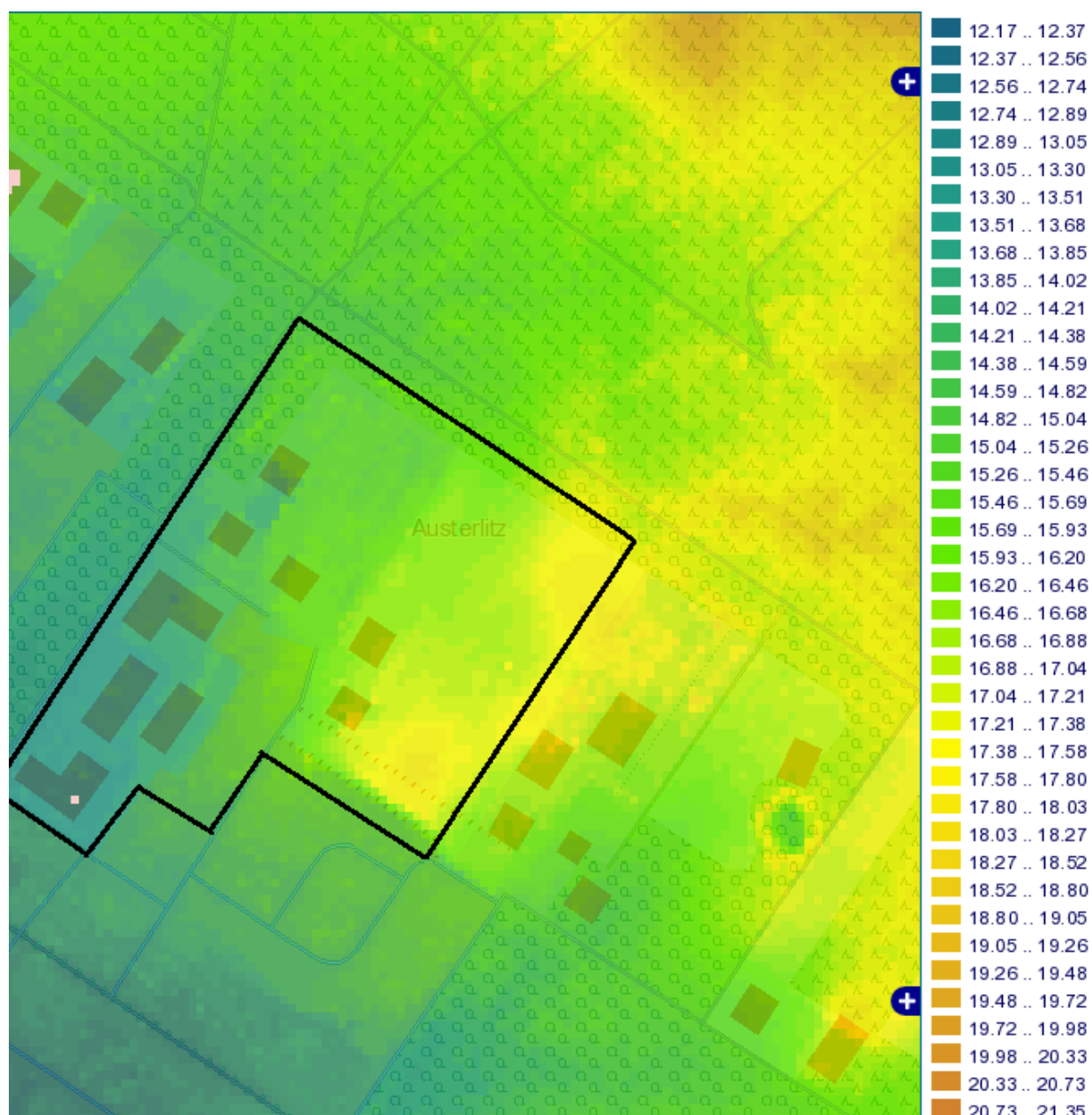
De waarneming van het opgehoogde terrein bij het veldbezoek.

Afbeelding 4.

Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand, AHN. De gele kleur geeft aan dat de bodem daar hoger is dan de groene kleur. Zie de legenda voor de hoogtematen.

Bron: www.ahn.nl

Afbeelding 5.

De ligging van het plangebied binnen de hoge verwachting op het aantreffen van resten van het Franse Kamp (de paarse kleur), volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart. Voor de verwachting op resten uit de prehistorie geldt volgens deze kaart een middelhoge verwachting (de oranje kleur). Onder het paars dat de loop van het Franse Kamp weergeeft, loopt deze verwachting voor de prehistorie door. Tevens is gearceerd weergegeven welke gebieden volgens de STIBOKA kaart uit 1963 verstoord zijn. Dit geeft aan dat er binnen het plangebied Dorpsplan Austerlitz- noordrand, tot die tijd geen verstoringen hebben plaatsgevonden.

Bron: Botman & Benjamins 2008.

Kaartbijlage 2
Gemeente Zeist - Archeologische verwachtingskaart

Legenda

- Hoge archeologische verwachting t.a.v. resten uit alle perioden
- Hoge archeologische verwachting t.a.v. resten uit de ontginningsperiode
- Middelhoge archeologische verwachting t.a.v. resten vanaf ongeveer 300 n. Chr.
- Hoge archeologische verwachting t.a.v. resten uit begin 19e eeuw (Franse kamp)
- Middelhoge archeologische verwachting t.a.v. resten uit alle perioden
- Lage archeologische verwachting t.a.v. resten uit alle perioden

- Verstoringen (o.a. op basis van het AHN)
- Bebouwing, mate van verstoring variabel
- Gemeentegrens
- Oude eng
- AMK-terrein, met monumentnummer
- Vergraven (detailkartering STIBOKA 1963)

- Historische binnenstad
- Versterkt huis
- Mogelijke locatie Huis Seyst
- Vermoedelijke locatie curtis (Vermoedelijke grafheuvel, niet vastgelegd als AMK-terrein)

Afbeelding 6.

Het plangebied geprojecteerd op de gemeentelijke archeologische beleidskaart.
Bron: Botman & Benjamins 2008.

Kaartbijlage 3

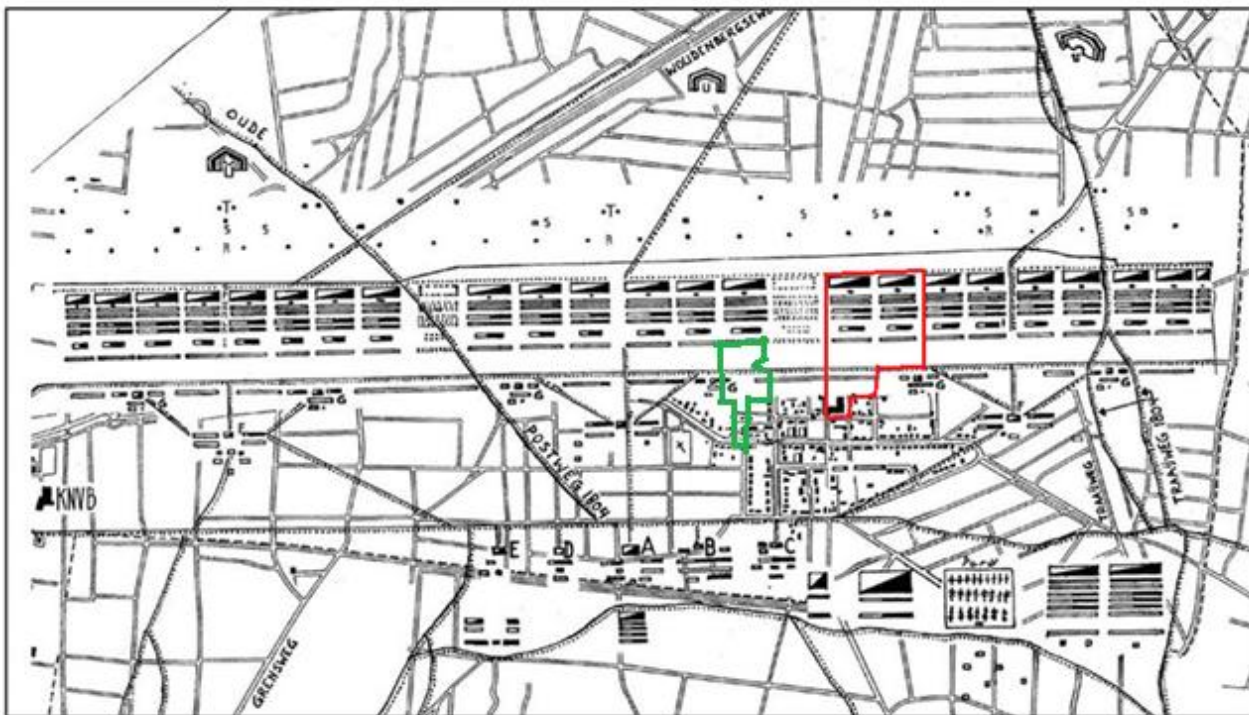
Gemeente Zeist - Beleidsadvieskaart

Legenda

Archeologische verwachting	Beleidsadvies		
	Duidteling voor behoud	Waarom niet voor behoud	Indien niet aan voorwaarde wordt voldaan
Hoog	Behoud in huidige staat van een enkele resten	Bij plangebieden groter dan 100 m ² en/of gelegen binnen straal van 50 m van ANM-tennis: geen bodemingrepen dieper dan 30 cm - maximaal	Bij planvorming en voorafgaand aan vergaande planning mogelijk archeologisch onderzoek, later uitvoeren en afwachten naar ingreep van terrein met archeologische waarden (zie rapport hoofdstuk 4)
Middelhoog	Behoud in huidige staat van een enkele resten	Bij plangebieden groter dan 1000 m ² en/of gelegen binnen straal van 50 m van ANM-tennis: geen bodemingrepen dieper dan 30 cm - maximaal	

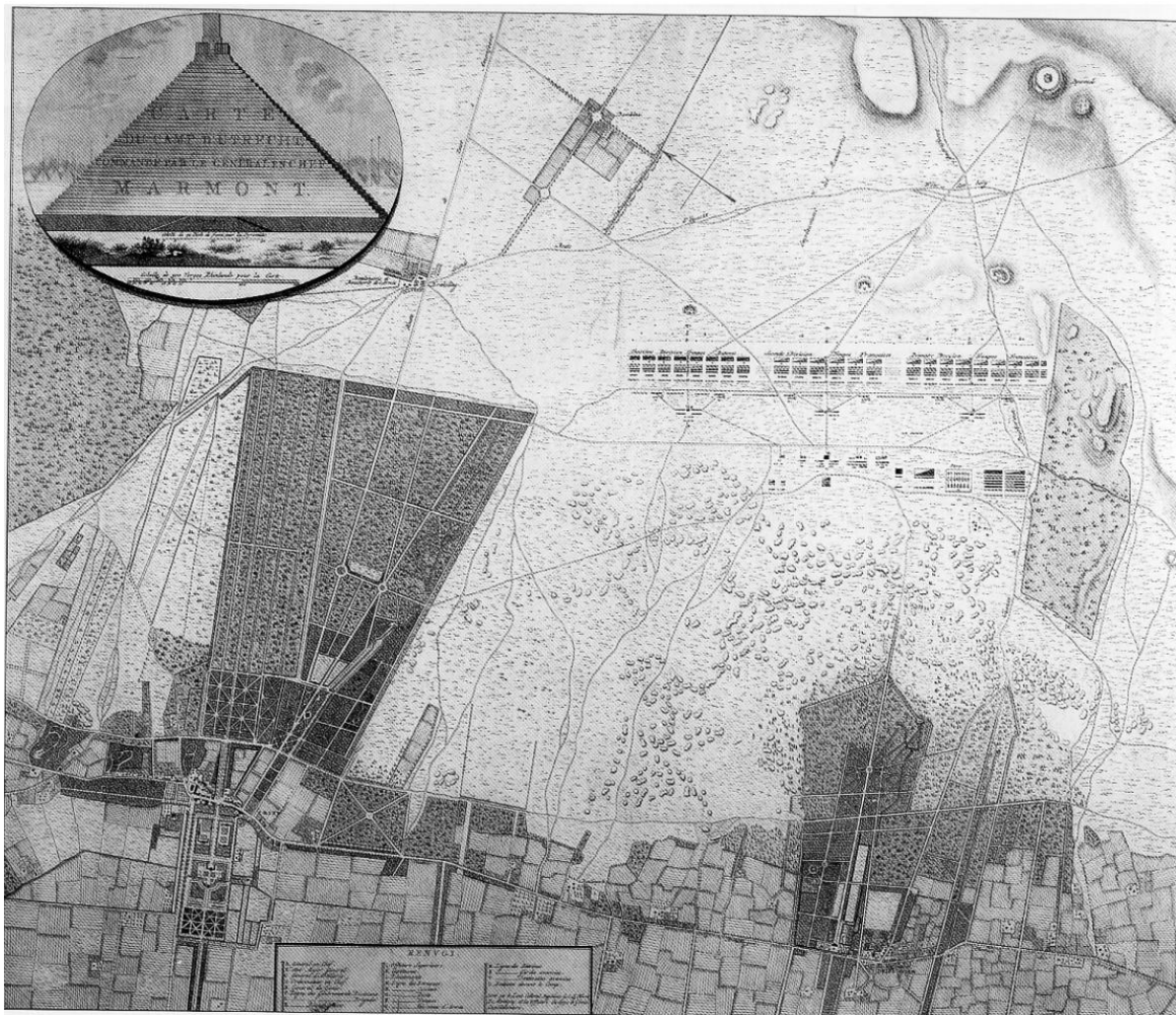
Afbeelding 7.

Het plangebied (in rood) geprojecteerd op de kaart van Marmont. Het groene plangebied is het onderzoek langs de Gramserweg en Oude Postweg. Op de kaart is te zien dat in het noordelijke deel van het plangebied Austerlitz Dorpsplan- noordrand, mogelijk bebouwing heeft gestaan. Het is niet bekend of de barakken uiteindelijk allemaal in hout of later steen zijn gebouwd. Binnen het zuidelijke deel van het plangebied ligt mogelijk een deel van de begrenzing van het kamp. Mogelijk is deze gemarkeerd geweest met een sloot, (aarden) wal of muur.

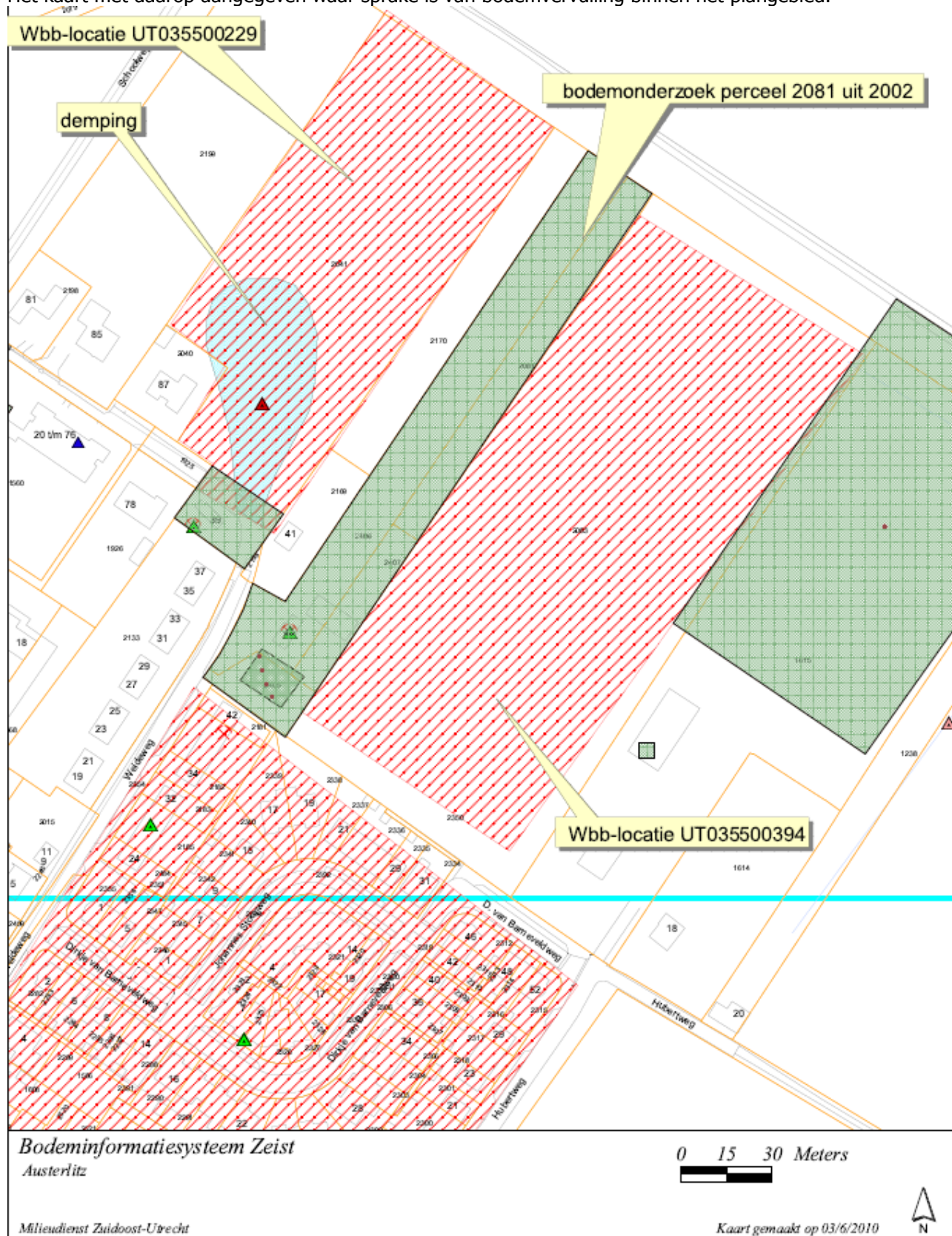
Afbeelding 8.

Kaart van het Franse Kamp uit 1805 geprojecteerd op huidige topografie. De top van de hiërarchie wordt gevormd door de tenten van Marmont (A) en zijn generale staf. Vervolgens de divisiegeneraals (F) en de brigadegeneraals (G) en daarna de onderofficieren en de manschappen, verdeeld over drie divisies. De meest linkse is de Bataafse, de twee rechtse divisies Frans. De waterputtenlijn (O) middelhogen voor de veldkeukens en de laatste rij werd gevormd door de latrines (R), buiten het feitelijke kamp.

Bijlage 1.

Het kaart met daarop aangegeven waar sprake is van bodemvervuiling binnen het plangebied.

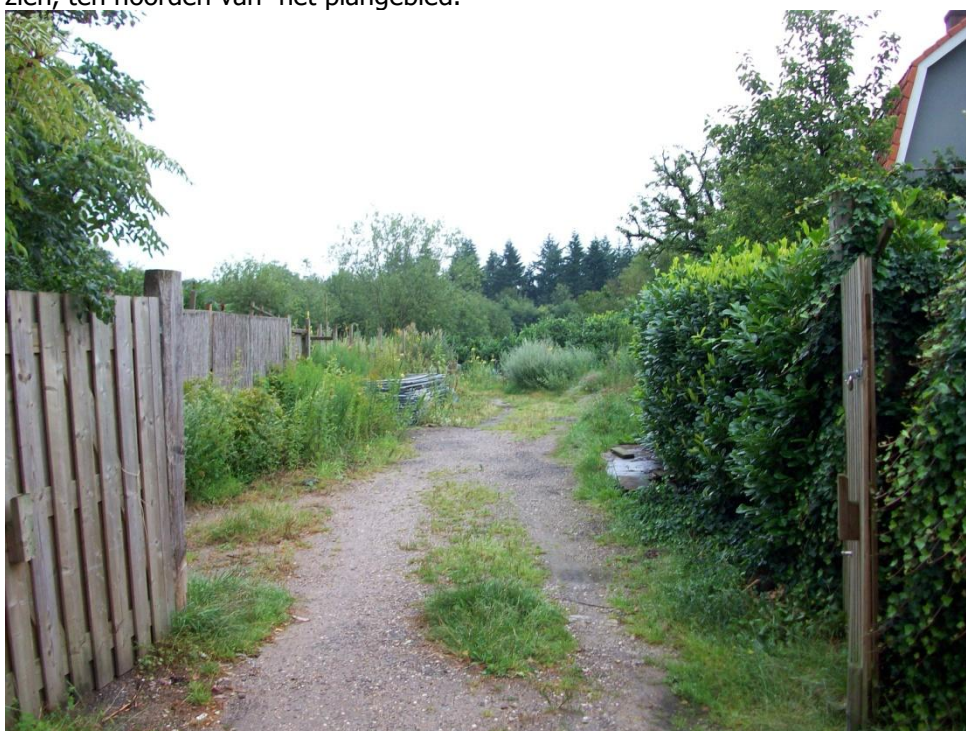
Bijlage 2.

Foto's gemaakt tijdens het veldbezoek.

Foto 1. Een afbeelding van het huidige grondgebruik: een paardenbak.

Foto 2: Een steegje tussen de huidige huizenbouw door. Op de achtergrond is de overgang naar het bos te zien, ten noorden van het plangebied.

Bijlage 3.

Beschrijving inhoud bijgeleverde GIS-bestanden Bdb- Austerlitz Dorpsplan Versie 2, workspace "BdB-Bureauonderzoek Austerlitz-Dorpsplan.wor"

Bestandsnaam	Toelichting	Kleur
Top10_bebouwing uitgeknipt	De bebouwing in het gebied	Licht rood
Top10 uitgeknipt	De topografie in het gebied	Het stratenpatroon is zwart
Stedenbouwkundig plan.TAB	Het plangebied met huidige nieuwbouwplannen.	Volledige afbeelding van het plangebied geprojecteerd op afbeelding uit google-maps
Plangebied-adviesgebied	De advisering van proefsleuven geldt voor het hele plangebied. Daarom is ook hier het hele plangebied omlijnd.	Rood omkaderd met lineaire arcering
Plangebied-prehist-middeleeuwen-adviesgebied	Voor resten vanaf de prehistorie tot en met middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting op basis van deze verwachting geldt voor het hele plangebied het advies voor proefsleuven.	Bruine arcering door middel van onderbroken streep
Plangebied-Mogelijke resten Franse Kamp	De gebieden waar op basis van de kaart van Marmont, bebouwing van het Franse Kamp heeft gestaan.	Zwart geblokt omkaderd
Plangebied-verstoring	De verstoorde delen binnen het plangebied.	De verstoorde gebieden zijn groen gemaakt
32D_Woudenberg_2004.TAB	Het topografische kaart 1:2500	Volledige afbeelding
Marmont-plangebied.TAB	Afbeelding van de kaart van Marmont uit 1804 die de inrichting van het Franse Kamp toont.	Volledige afbeelding